

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie

LOL-4113-002-01/2014
D/14/508

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/508 – Prowadzenie gospodarki łowieckiej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontroler	Henryk Dykty, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90916 z dnia 13 października 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Strzałowo (dalej „Nadleśnictwo”), Strzałowo 2, 10-516 Piecki.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Ciepluch, Nadleśniczy, pełniący tę funkcję od dnia od 1 stycznia 1994 r.

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność Nadleśnictwa w zakresie prowadzenia gospodarki łowieckiej w sezonach 2012/2013 oraz 2013/2014.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Pozytywną ocenę uzasadnia zwłaszcza:

- prawidłowe opracowanie i wykonanie rocznych planów łowieckich dla Ośrodka Hodowli Zwierzyny („OHZ”),
- właściwa realizacja przez OHZ ustawowo określonych celów ich funkcjonowania,
- uzyskanie należytych efektów finansowych z prowadzenia gospodarki łowieckiej, a także prawidłowe wywiązywanie się Nadleśnictwa z zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa,
- należyty nadzór nad działalnością dzierżawców obwodów łowieckich, a także prawidłowe funkcjonowanie straży łowieckiej w Nadleśnictwie.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na nieprzestrzeganiu w pełni obowiązujących wymogów w postępowaniu przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Dane ogólne o obwodach łowieckich na terenie Nadleśnictwa.

Opis stanu faktycznego

W badanym okresie, na terenie Nadleśnictwa gospodarka łowiecka prowadzona była na powierzchni 37 492 ha, w tym 20 925 ha stanowiła powierzchnia leśna. Obszar ten podzielony jest na pięć obwodów łowieckich, z czego trzy (dwa leśne o nr 234 i 259 oraz polny o nr 232) są dzierżawione przez dwa koła łowieckie. Łączna powierzchnia obwodów dzierżawionych przez koła łowieckie wynosi 17 414 ha (17 202 ha po wyłączeniach, o których mowa w art. 26 ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie², zwanej dalej „upł”), z czego 7 913 ha zajmuje powierzchnia leśna. Pozostałą powierzchnię Nadleśnictwa (dwa obwody leśne o nr 204 oraz 231) wraz z częścią powierzchni sąsiedniego Nadleśnictwa Maskulińskie zajmuje OHZ zarządzany przez Nadleśnictwo. Jego łączna powierzchnia wynosi 20 078 ha (19 143 po wyłączeniach), w tym leśna 13 012 ha.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz. U. z 2013 r., poz. 1226 ze zm.

Powierzchnia ogólna obwodu łowieckiego nr 204 wynosi 10 984 ha (10 624 ha po wyłączeniach), w tym powierzchnia gruntów leśnych 6 831 ha, a obwodu nr 231 odpowiednio 9 094 ha, 8 519 ha i 6 181 ha. Obydwa obwody zakwalifikowane są do kategorii „dobry”.

OHZ na obwodzie nr 204 został utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1965 r. w sprawie ustalenia liczby ośrodków hodowli zwierzyzny³, zaś na obwodzie 231 – na podstawie decyzji Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 4 kwietnia 1996 r. Decyzją z dnia 25 marca 1997 r. ww. Minister uznał, że ośrodki hodowli zwierząt Lasów Państwowych dostosowały realizowane cele do wymogów określonych w art. 28 ust. 2 upł. Uchwałą z dnia 27 listopada 2008 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokonał natomiast ponownego podziału województwa warmińsko-mazurskiego na obwody łowieckie i nadał im nową obowiązującą obecnie numerację⁴.

(dowód: akta kontroli str. 3-6,7,11,41,53,65,339)

2. Opracowanie i realizacja rocznych planów łowieckich dla OHZ.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Sporządzenie oraz przedstawianie przez Nadleśniczego do zatwierdzenia Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie („RDLP”) rocznych planów łowieckich dla obydwu obwodów wchodzących w skład OHZ, było zgodne z wymogami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych⁵. Stwierdzono bowiem, że w odniesieniu do badanych dwóch sezonów łowieckich, plany dla każdego z ww. obwodów przedstawione zostały do zatwierdzenia w dniu 20 marca zarówno w 2012 r., jak i w 2013 r. (termin wg ww. rozporządzenia określono do 21 marca). Plany te dyrektor RDLP zatwierdził w terminie 7 dni, tj. w dniu 26 marca 2012 r. oraz w dniu 20 marca 2013 r. (zaś korektę planu łowieckiego na sezon 2013/2014 w dniu 26 marca 2013 r.), co było zgodne z powyższym rozporządzeniem.

Na wniosek Nadleśniczego, plany łowieckie na sezon 2012/2013 zmieniane były dwukrotnie w obydwu obwodach i dotyczyły one tych samych gatunków zwierząt. I tak wniosek z dnia 3 lipca 2012 r. dotyczył zwiększenia w obwodach OHZ pozyskania saren o 30 sztuk, natomiast wniosek z 26 listopada 2012 r. zwiększenia odstrzału jeleni ogółem o 9 sztuk i dzików o 125 sztuk. Uzasadnieniem do zwiększenia pozyskania saren była łagodna zima przed sezonem oraz przyjęcie zbyt niskiej liczebności populacji saren przy ich inwentaryzacji na sezon 2012/2013. Zwiększenie odstrzału na jelenie i dziki uzasadniano natomiast korzystnymi warunkami środowiskowymi oraz strukturą obsiewów rolnych, co spowodowało zwiększenie liczby tych zwierząt, co stwarzało zagrożenie dużymi szkodami w uprawach rolnych.

(dowód: akta kontroli str. 3-40,77-79)

2.2. Nadleśnictwo właściwie realizowało plany w zakresie zagospodarowania obwodów wchodzących w skład OHZ. I tak, w badanych sezonach wykonano 462 urządzenia (ambony, lizawki i stanowiska myśliwskie) związane z prowadzeniem gospodarki łowieckiej, co stanowiło 145,3% planu, w którym przyjęto budowę 318 szt. takich urządzeń. Założono również poletka łowieckie na powierzchni 50,24 ha (122,7%). W pełnym zakresie wykonano natomiast planowane corocznie 10 szt. pasów zaporowych o łącznej długości 0,6 km. Zagospodarowanie łąk śródleśnych

³ M.P. z 1965 r., nr 59, poz. 304.

⁴ Dz. Urz. Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 17 grudnia 2008 r.

⁵ Dz. U. Nr 221, poz. 1646 ze zm.

lub przyleśnych w sezonie 2012/2013 wykonano na powierzchni 46,0 ha (102,7% planowanej), a w sezonie 2013/2014 na obszarze 40,7 ha (91% pow. planowanej).

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, zwiększenie wykonania ambon (o 38 szt.) oraz stanowisk myśliwskich (o 115) wynikało z dużej migracji zwierzyny. Zamiast wykonania 10 nowych lizawek wyremontowano stare, zaś niepełne wykonanie zagospodarowania przez Nadleśnictwo łąk śródleśnych lub przyleśnych wynikało z wysokiego poziomu wód gruntowych, będącego efektem działalności bobrów. Podał też, że na budowę wszystkich urządzeń łowieckich (w tym ambon) oraz ich lokalizację na gruntach innych właścicieli uzyskano każdorazową ustną ich zgodę.

(dowód: akta kontroli str. 77-83)

W okresie objętym kontrolą, w celu poprawy warunków bytowania zwierzyny, a także ograniczenia szkód łowieckich w uprawach rolnych, Nadleśnictwo podejmowało również inne działania, m.in. w zakresie:

- ochrony populacji rysia, poprzez rekultywację łożowisk, celem zwiększenia bazy żerowej dla jeleniowatych, a przez to stworzenie lepszych warunków żerowych dla rysia,
- zagospodarowywania nowych powierzchni, jako poletek łowieckich na gruntach pod liniami energetycznymi,
- wysiewu na poletkach łowieckich topinamburu, jako atrakcyjnej karmy dla zwierząt,
- zagospodarowywania ok. 30 ha gruntów dzierzawionych, poprzez uprawę topinamburu, kukurydzy oraz użytków zielonych, stanowiących barierę zaporową dla zwierząt,
- zagospodarowania ok. 171 ha łąk, pastwisk oraz nieużytków (w tym ok. 150 ha w ramach programów rolno-środowiskowych), będących miejscem żerowania zwierząt,
- wydzierżawienia osobom fizycznym ok. 339 ha gruntów rolnych na terenie OHZ, które zagospodarowywane rokrocznie stanowią miejsce żerowania zwierzyny leśnej.

(dowód: akta kontroli str. 81-83)

2.3. Ogólna ilość zwierzyny grubej pozyskanej w sezonie 2012/2013 w obwodach OHZ stanowiła 99,3% wielkości określonych w planach łowieckich. I tak, z planowanej liczby 694 szt. tej zwierzyny, pozyskano 689 szt., w tym 634 w ramach odstrzału, a 55 stanowiły ubytki (m.in. zwierzęta, które padły z przyczyn naturalnych, zostały zagryzione albo zabite w wyniku zderzenia z pojazdami mechanicznymi na drogach). Wykonanie w poszczególnych gatunkach zwierząt przedstawiało się następująco:

- jelenie, z planowanej liczby 179 szt. pozyskano 177 szt., w tym 145 w wyniku polowań, a 32 stanowiły ubytki,
- sarny, odpowiednio 150 szt. oraz 151 szt. (135 polowania i 16 ubytki),
- dziki, 365 szt. oraz 361 szt. (354 i 7).

Również w sezonie 2013/2014 pozyskanie w OHZ zwierzyny grubej (poza dzikami) było zgodne z wielkościami planowanymi. I tak, w przypadku jeleni plan wykonano w 100,7%, tj. pozyskano 136 szt. (121 z odstrzału, a 15 stanowiły ubytki), zaś saren w 98,7%, pozyskując 148 szt. (132 z odstrzału i 16 sztuk jako ubytki).

Wykonanie planu pozyskania dzików wyniosło natomiast 64%, gdyż pozyskano 237 szt. (na planowane 370), w tym 231 w wyniku odstrzału oraz 6 sztuk jako ubytek.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, niewykonanie planu odstrzału dzików w sezonie 2013/2014 wynikało z niekorzystnych warunków pogodowych w marcu i kwietniu

2013 r. (okres wyproszeń dzików). Podał też, że pomimo zniesienia (w czerwcu 2013 r.) opłat za organizację polowania indywidualnego i zbiorowego oraz trofeum, a także wydania 213 upoważnień do wykonania polowania na łączną liczbę 681 dzików, wykonanie tego planu okazało się niemożliwe.

W rocznych planach łowieckich dotyczących sezonów 2013/2014 oraz 2014/2015, podano, że szacowana liczebność dzików w OHZ według stanu na dzień 10 marca 2013 r. i 2014 r. była taka sama i wynosiła 650 sztuk.

W obu badanych sezonach łowieckich wykonanie w obwodach OHZ planów pozyskania lisów wyniosło 81,7%, a jenotów 10%. W ogóle nie wykonano natomiast planów pozyskania pozostałej zwierzyny drobnej, w tym m.in. borsuka (planowano 20 sztuk), kun (40 szt.), norek amerykańskich (60 szt.), dzikich gęsi ogółem (40 szt.) i dzikich kaczek (280 szt.). Jak podał Nadleśniczy, wynikało to z braku zainteresowania myśliwych polowaniem na tę zwierzynę.

Na wszystkie ubytki zwierzyny wykazane w wykonaniu rocznych planów łowieckich Nadleśnictwo posiadało protokoły stwierdzenia ubytku.

(dowód: akta kontroli str. 84-115)

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

Analiza wszystkich 94 protokołów ubytków zwierzyny grubej w sezonach 2012/2013 i 2013/2014 wykazała, że w 11 z nich brak było informacji o postępowaniu z tuszą padłego zwierzęcia, mimo że we wzorze protokołu (opracowanym przez Nadleśnictwo) przewidziano podawanie informacji w tym zakresie.

Nadleśniczy wyjaśnił, że niewpisanie powyższych danych wynikało z przeoczenia, aczkolwiek podkreślił, że z rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie rocznych planów nie wynika obowiązek dokumentowania zagospodarowania znalezionej tuszy zwierzyny lub trofeum. Należy podkreślić, że jeszcze w trakcie kontroli NIK, Nadleśnictwo zmodyfikowało wzór protokołu, w którym oprócz informacji o sposobie zagospodarowania tuszy zwierzyny uwzględniono również dane o sposobie zagospodarowania trofeum padłej zwierzyny.

(dowód: akta kontroli str. 116-124)

Opis stanu
faktycznego

2.4. Nadleśnictwo prawidłowo prowadziło dla OHZ ewidencję pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym, rejestr polowań zbiorowych oraz rejestr wydanych upoważnień do odstrzałów. Dla każdego obwodu OHZ prowadzono oddzielne książki ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym, które dostępne były w dwóch wyznaczonych leśnictwach, a ich formy zgodne były ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz. Wpisy do powyższych książek dokonywało dwóch upoważnionych leśniczych ds. łowiectwa i gospodarki łąkowo-rolnej (dalej leśniczych ds. łowieckich).

W Nadleśnictwie prowadzono również książki wydanych upoważnień do wykonywania polowania indywidualnego, w których wykazani byli zarówno myśliwi cudzoziemcy, jak i myśliwi krajowi polujący indywidualnie. Z ewidencji tej wynikało, że w sezonie 2012/2013 wydano ogółem 221 upoważnień, a 288 w sezonie 2013/2014.

Właściwie udokumentowane było każde zbiorowe polowanie, poprzez założenie odrębnej książki dla każdego polowania na danym obwodzie. W książkach tych znajdowały się m.in. protokół ogólny z polowania, pokot, wyniki polowania zbiorowego, lista myśliwych, program polowania oraz protokoły z polowania, w których ujmowano (z podziałem na gatunki) m.in. ilość zwierzyny widzianej oraz ilość zwierzyny odstrzelonej.

W badanych sezonach Nadleśnictwo przeprowadziło dziewięć polowań zbiorowych, w tym cztery dla gości zagranicznych, dwa administracyjno-szkoleniowe, jedno dla pracowników Nadleśnictwa oraz dwa dla myśliwych krajowych.

(dowód: akta kontroli str. 125-180)

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

W książce ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu, prowadzonej dla obwodu 231, w kolumnie 8 (gatunek, ilość, płeć pozyskanej zwierzyny oraz liczbę wszystkich oddanych strzałów) nie zawsze dokonywano wpisów, dotyczących pozyskania zwierzyny oraz liczby oddanych strzałów. W sezonie 2012/2013, na ogółem 183 wpisy, kolumny 8 nie wypełniono w 48 przypadkach, zaś w sezonie 2013/2014, na 330 wpisów ogółem, nie wypełniono jej w 84 przypadkach. Brak wpisów nie pozwalał na jednoznaczne stwierdzenie, czy myśliwy pozyskał zwierzynę i oddał strzał.

Maciej Gałązka leśniczy ds. łowieckich i gospodarki łąkowo-rolnej w obwodzie 231 wyjaśnił, że niewypełnienie pola w kolumnie 8 było dla niego tożsame z brakiem pozyskania zwierzyny oraz nie oddaniem żadnego strzału przez myśliwego.

(dowód: akta kontroli str. 125,181-183)

Opis stanu
faktycznego

2.5. Procedura organizacji polowań ujęta była w zarządzeniach Nadleśniczego nr 19/2012 z dnia 9 lipca 2012 r.⁶ oraz nr 12/2013 z dnia 8 maja 2013 r.⁷ Nadleśnictwo w okresie objętym kontrolą sprzedawało polowania wyłącznie myśliwym krajowym. W odniesieniu do cudzoziemców, dokumentację uprawniającą do polowań oraz rozliczenia finansowe prowadziło Biuro Polowań „MAZURY” w RDPL. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków polowania przez cudzoziemców na terenie OHZ na podstawie zgody Ministra Środowiska.

Cudzoziemcy spełniający warunki określone w art. 42 i 42a upł, podobnie jak myśliwi krajowi, zgłaszali się bezpośrednio po upoważnienie do Nadleśnictwa lub do leśnicznych łowieckich w leśniczówkach w Lisinach (dla obwodu 204) i Dębnie (dla obwodu 231). W przypadku cudzoziemców nie spełniających warunków określonych w art. 42 i 42a upł, Nadleśnictwo sprawdzało, czy dany cudzoziemiec, który zgłosił się po upoważnienie, znajdował się na liście wcześniej otrzymanego zamówienia polowania od powyższego Biura. Poza tym sprawdzano jego tożsamość i pozwolenie na posiadanie broni myśliwskiej. W okresie objętym kontrolą wszyscy polujący cudzoziemcy posiadali wymagane uprawnienia. Każdemu cudzoziemcowi w trakcie polowania towarzyszył pracownik Nadleśnictwa posiadający odpowiednie upoważnienie, a jego obecność na polowaniu była zapisywana w książce ewidencji pobytu myśliwych.

W odniesieniu do myśliwych krajowych, przed wydaniem upoważnienia leśniczowie ds. łowieckich dokonywali kontroli ważności legitymacji PZŁ, zezwolenia na broń myśliwską oraz przekazywali informacje o zasadach obowiązujących na polowaniu na terenie OHZ. Po zakończeniu polowania wnosili oni opłaty do Nadleśnictwa za organizację polowania, za tusze pozyskanej zwierzyny (w przypadku gdy myśliwy zabierał ją na własny użytek) oraz opłaty za trofea, niezależnie czy zabierali je ze sobą, czy zostawiali w Nadleśnictwie.

(dowód: akta kontroli str. 84-110,184-185)

2.6. Analiza danych w zakresie odstrzału jeleni, saren oraz dzików zawartych w rocznych planach łowieckich wykazała, że były one zgodne z danymi w ewidencji tusz zgłoszonych przez myśliwych do Nadleśnictwa w wyniku odstrzału.

(dowód: akta kontroli str. 186-187)

⁶ W sprawie funkcjonowania OHZ Strzałowo, organizacji polowań, sprzedaży trofeów łowieckich i usług z zakresu turystyki łowieckiej

⁷ W sprawie organizacji polowań i zasad ich rozliczania, sprzedaży i sprzedaży trofeów łowieckich, ewidencji pozyskanej zwierzyny oraz dokumentacji z oceny i wyceny trofeów w OHZ Strzałowo.

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

NIK zwraca uwagę, że w ewidencji tusz zgłoszonych przez myśliwych do Nadleśnictwa, wpisywane był również tusze padłej zwierzyny. I tak, w sezonie 2012/2013 w ewidencji dotyczącej obwodu 231 ujęto pięć padłych jeleni, a w ewidencji obwodu 204 – 16 szt. padłych zwierząt (siedem jeleni, trzy sarny i sześć dzików). Poza tym, zwierzęta padłe w obwodzie 231 wykazywano również w podsumowaniu miesięcznym.

Nadleśniczy wyjaśnił, że leśniczowie ds. łowieckich prowadzący ww. ewidencję wpisywali dane dotyczące padłych zwierząt wyłącznie dla swojej wiedzy, by nie przekroczyć planu odstrzału. Podał również, że polecił im prowadzenie tego typu analiz w odrębnej ewidencji.

(dowód: akta kontroli str. 188-195)

Ocena
cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w obszarze realizacji planu pozyskania zwierzyny w poszczególnych obwodach wchodzących do OHZ. Stan faktyczny będący przedmiotem uwag NIK, nie miał istotnego wpływu na ocenę tej działalności.

3. Realizacja przez OHZ ustawowo określonych celów funkcjonowania.

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, w związku z prowadzeniem OHZ, Nadleśnictwo zrealizowało, w ramach ustawowo określonych celów (art. 28 ust. 2 upł), zadania m.in. w zakresie:

- Innowacyjnego grodzenia upraw leśnych siatką EKOBUL, produkowania sianokiszonki z dodatkiem zrębkowanych gałęzi świerkowych i sosnowych oraz grodzenia upraw rolniczych pastuchem elektrycznym w połączeniu z siatką EKOBUL;
- Prowadzenia badań naukowych, w tym zwłaszcza umożliwienia pobierania materiału biologicznego od odstrzelonych zwierząt, w ramach projektów badawczych z SGGW, Państwowym Instytutem Weterynaryjnym w Puławach, PAN oraz Uniwersytetem Pedagogicznym im. KEN w Krakowie;
- Rekultywacji łożowisk oraz założenia poletek zgryzowych, w ramach programu „Aktywna ochrona populacji nizinnej rysia w Polsce”;
- Szkoleń dotyczących łowiectwa, w których uczestniczyli pracownicy RDLP w Łodzi oraz myśliwi z okolicznych kół łowieckich, w celu propagowania polowań wielkoobszarowych z ambon.

(dowód: akta kontroli str. 84-110,191-195)

Ocena
cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w obszarze realizacji przez OHZ ustawowo określonych celów funkcjonowania.

4. Zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa i obywateli w zakresie szkód wynikających z prowadzenia gospodarki łowieckiej.

Opis stanu
faktycznego

4.1. Zgodnie z §1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych⁸ (dalej „rozporządzenie w sprawie szacowania szkód”), Nadleśnictwo prowadziło ewidencję zgłoszeń szkód.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwu zgłoszono łącznie 57 szkód, z których 53 załatwiono pozytywnie (wszystkie zostały oszacowane przez Nadleśnictwo), zaś cztery – negatywnie. W sezonie 2012/2013 zgłoszono 17 szkód

⁸ Dz. U. Nr 45, poz.272

(16 rozpatrzono pozytywnie, jedno negatywnie z powodu nie stawienia się poszkodowanego do ostatecznego szacowania), zaś w sezonie 2013/2014 zgłoszono 40 szkód, z których 37 rozpatrzono pozytywnie, zaś trzy negatywnie (jedno z powodu nie stawienia się poszkodowanego do ostatecznego szacowania, dwa z powodu wystąpienia szkody na niewielkiej powierzchni).

Powierzchnia zredukowana szkód w uprawach rolnych wyrządzonych przez zwierzynę łowną w okresie objętym kontrolą wyniosła ogółem 18,18 ha, w tym 5,08 ha w sezonie 2012/2013 oraz 13,1 ha w sezonie 2013/2014.

W okresie tym osoby poszkodowane nie kierowały pozwów przeciwko Nadleśnictwu.

Zarówno w sezonie 2012/2013, jak i 2013/2014, Nadleśnictwo informowało odpowiednie urzędy gmin oraz oddział terenowy Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej w Szczytnie o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód w uprawach i płodach rolnych, wyrządzanych przez dziki, jelenie i sarny.

W badanych sezonach łowieckich kwota wypłaconych odszkodowań za ww. szkody wyniosła łącznie 53,4 tys. zł i była wykazana w rocznych planach łowieckich dla poszczególnych obwodów.

(dowód: akta kontroli str. 33-34,196-211,224)

4.2. W badanym okresie przy wykonywaniu polowania nie wystąpiły przypadki szkody w mieniu, zdrowiu i życiu ludzkim, zarówno podczas wykonywania polowań indywidualnych jak i zbiorowych. W szacowaniu szkód nie brali udziału przedstawiciele izby rolniczej, natomiast w trzech przypadkach (na wniosek Nadleśnictwa) udział wzięli przedstawiciele Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego w Mrągowie.

(dowód: akta kontroli str. 191-195,212-223)

Analiza 10 postępowań związanych ze zgłoszeniem szkody wykazała, że przy szacowaniu szkód postępowano (poza przypadkami podanymi poniżej) zgodnie z procedurą określoną w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie szacowania szkód.

Ustalone
nieprawidłowości

Analiza ta wykazała również następujące nieprawidłowości:

- we wszystkich przypadkach w dokumentacji szkód nie odnotowano daty stwierdzenia szkody; informacja ta jest niezbędna, gdyż przepisy ww. rozporządzenia nakładają na właściciela lub posiadacza gruntu, na którym powstała szkoda, obowiązek zgłoszenia jej w formie pisemnej do wyznaczonej osoby w Nadleśnictwie, w terminie 3 dni od dnia stwierdzenia szkody,
- w sześciu przypadkach, w protokołach nie podano stanu jakości uprawy podczas ostatecznego szacowania szkody,
- w trzech przypadkach, w protokole oględzin, nie wpisano szacunkowego procentu zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze,
- w jednym przypadku, w protokole nie podano rodzaju uprawy, jej stanu i jakości, a w innym – nie określono szacunkowego obszaru uprawy, która została uszkodzona,
- wypłaty jednego odszkodowania dokonano z opóźnieniem trzech dni.

Nadleśniczy wyjaśnił, że opracowano nowy wzór wniosku dla zgłaszających szkodę oraz wzór zgłoszenia do szacowania ostatecznego, w którym ujęto wymagane dane. Podał też, że opóźnienie wypłaty odszkodowania nastąpiło w wyniku przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 212-221)

Opis stanu
faktycznego

4.3. Koszty ochrony lasu przed zwierzyną na terenie OHZ wyniosły w badanym okresie ogółem 247 965 zł, w tym 109 315 zł w sezonie 2012/2013 oraz 138 650 zł w sezonie 2013/2014.

Koszty ochrony lasu przed zwierzyną w trzech obwodach dzierzawionych przez koła łowieckie wyniosły natomiast 97 079 zł ogółem, w tym 61 542 zł w obwodzie 234, 4 304 zł w obwodzie 232 oraz 31 233 zł w obwodzie 259.

Niskie koszty ochrony w obwodzie 232, jak podał Nadleśniczy, wynikały z faktu, że jest to obwód polny o lesistości 21%, a dobry stan lasu nie wymaga większych nakładów finansowych na jego ochronę.

Powierzchnia szkód wyrządzonych w uprawach w obwodach wchodzących w skład OHZ wyniosła ogółem 4,16 ha i dotyczyła obwodu 204, zaś szkody w młodnikach o pow. 0,99 ha wystąpiły w obwodzie 231. Szkód w pozostałych drzewostanach nie stwierdzono.

W obwodach dzierzawionych przez koła łowieckie szkody w uprawach wystąpiły w dwóch obwodach, tj. 234 na pow. 13,45 ha oraz 259 – 3,97 ha. Szkody w młodnikach wystąpiły tylko w obwodzie 234 i wyniosły ogółem 3,94 ha.

(dowód: akta kontroli str. 191-195,224-225)

Ocena
cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Nadleśnictwa w obszarze zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa i obywateli w zakresie szkód wynikających z prowadzenia gospodarki łowieckiej.

5. Efekty finansowe prowadzenia gospodarki łowieckiej i wywiązywanie się Nadleśnictwa z zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa.

Opis stanu
faktycznego

5.1. W badanym okresie oferty cenowe na polowania w OHZ określone były w zarządzeniach Nadleśniczego nr 19/2012 z dnia 9 lipca 2012 r. oraz nr 12/2013 z dnia 8 maja 2013 r.

Oferty te były zgodne z ofertą minimalną na sprzedaż polowań i trofeów w ośrodkach hodowli zwierzyny Lasów Państwowych, wprowadzoną zarządzeniem nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 grudnia 2012 r. w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny lasów państwowych.

(dowód: akta kontroli str. 84-110)

5.2. Wynik finansowy z działalności OHZ został przyjęty w oparciu o przychody i koszty księgowane w działalności ubocznej, bez wydatków na ochronę lasu przed zwierzyną, które ujmowane były w działalności podstawowej.

W sezonie 2012/2013 w obwodach działających w ramach OHZ wynik finansowy był dodatni i zamknął się odpowiednio kwotą 94 624 zł i 99 356 zł. W obwodzie nr 204 wykonanie przychodów było większe od przychodów planowanych o 59,3%, zaś koszty były większe o 69,3%. Natomiast w obwodzie nr 231 wykonanie przychodów wyniosło 95,5% kwoty planowanej, a kosztów 74,6% kosztów planowanych.

W sezonie 2013/2014 w obwodach działających w ramach OHZ wynik finansowy był również dodatni i zamknął się odpowiednio kwotą 1 602 zł i 34 058 zł. W obwodzie nr 204 wykonanie przychodów było większe od przychodów planowanych o 55,9%, zaś koszty były większe o 83,9%. Natomiast w obwodzie nr 231 wykonanie przychodów wyniosło 97,1% kwoty planowanej, a koszty - 93,2% kosztów planowanych.

Powyższe rozbieżności między planami przychodów i kosztów a ich wykonaniem, jak wyjaśnił Nadleśniczy, wynikały z otrzymanych w trakcie roku gospodarczego dopłat do gospodarki łąkowo-rolnej na potrzeby łowieckie oraz kosztów ich uzyskania.

Analiza dokumentacji księgowej Nadleśnictwa wykazała, że przychody z tytułu prowadzenia gospodarki łowieckiej księgowane były na koncie 702 (przychody ze sprzedaży działalności ubocznej) z wyróżnieniem kont 70267 (gospodarka łowiecka poza OHZ LP) i 70269 (gospodarka łowiecka OHZ LP - pozostałe). Koszty ewidencjonowane w ramach działalności ubocznej księgowane były natomiast na koncie 525 (gospodarka łowiecka) z podziałem na konta 5251 (gospodarka łowiecka OHZ LP) i 5252 (gospodarka łowiecka w gospodarstwach wydzierżawionych). Działalność łowiecka zapisywana była również na koncie rozliczeniowym 712 (koszty sprzedaży działalności ubocznej), z podziałem na konto 71261 (koszty sprzedaży gospodarki łowieckiej OHZ LP) i konto 71262 (koszty sprzedaży gospodarki łowieckiej w obwodach wydzierżawionych). Koszty ochrony lasu przed zwierzyną księgowane były w ramach działalności podstawowej na koncie 510 (ochrona lasu przed czynnikami szkodliwymi).

(dowód: akta kontroli str. 216-221,224-226)

5.3. Wynik finansowy z działalności w zakresie łowiectwa wynikał z obrotu tuszami zwierzyny, trofeami i z organizacji polowań. W sezonie 2012/2013 przychody ze sprzedaży tusz zwierzyny w obwodzie 204 wyniosły 90 058 zł, zaś w obwodzie 231 – 74 174 zł. Przychody te w sezonie 2013/2014 w obwodzie 204 wyniosły 61 909 zł (77,4% planu przychodów), zaś w obwodzie 231 – 47 893 zł (68,4% planowanych przychodów). W sezonie 2012/2013 przychody ze sprzedaży polowań komercyjnych w obwodzie 204 wyniosły 253 681 zł, a w obwodzie 231 – 186 881 zł. W sezonie 2013/2014 ze sprzedaży polowań w obwodzie 204 uzyskano 231 054 zł, a w obwodzie 231 – 189 549 zł.

Jak podał Nadleśniczy, mniejsze przychody ze sprzedaży tusz w stosunku do planów wynikały z mniejszej ilości dzików odstrzelonych w sezonie 2013/2014.

(dowód: akta kontroli str. 216-221,224-225)

5.4. Nadleśnictwo nie posiadało danych o przychodach i kosztach funkcjonowania gospodarki łowieckiej na terenie obwodów dzierżawionych.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy wynika to z obecnego stanu prawnego, gdyż koła łowieckie działające jako stowarzyszenia, nie mają obowiązku przesyłania sprawozdań finansowych do Nadleśnictw.

(dowód: akta kontroli str. 191-195,227-229)

5.5. Dla obwodów wchodzących w skład OHZ, wyliczenia ekwiwalentu za sezon łowiecki 2012/2013 dokonano na podstawie średniego czynszu za dzierżawę dla gminy Piecki (w granicach, której znajduje się większość terenu OHZ), obliczonego dla obwodów dzierżawionych 232, 234 i 259. Średnia ta była podstawą do rozliczenia ekwiwalentu dla innych zarządców gruntów, na których znajdują się obwody OHZ (Nadleśnictwo Maskulińskie oraz gminy Mikołajki, Mrągowo, Piecki, Świętajno i Ruciane Nida). Wyliczenie ekwiwalentu dla obwodów OHZ za sezon łowiecki 2013/2014 nastąpiło natomiast poprzez określenie średniego czynszu dla poszczególnych gmin z uwzględnieniem kategoryzacji obwodów łowieckich.

Nadleśnictwo wywiązywało się z obowiązku terminowego wniesienia ekwiwalentu czynszu za zarządzane obwody. W sezonie 2012/2013 zapłacono go 9 maja 2012 r., zaś w sezonie 2013/2014 – 9 października 2013 r.

Nadleśnictwo naliczało i rozliczało również czynsz dla obwodów leśnych dzierżawionych przez koła łowieckie (234 i 259). Zgodnie z umową zawartą przez RDLP, podstawą naliczenia jego wysokości była powierzchnia obwodu, jego kategoria, cena 1 q żyta wg komunikatu GUS. Poszczególnym kołom łowieckim wystawiano faktury VAT, a po ich opłaceniu przez dzierżawców – noty uznaniowe (netto, gdyż podatek VAT był rozliczony przez Nadleśnictwo z Urzędem

Skarbowym) poszczególnym właścicielom gruntów, na których gospodaruje dane koło łowieckie.

(dowód: akta kontroli str. 230-300)

Opis stanu
faktycznego

5.6. Nadleśnictwo było czynnym podatnikiem VAT i rozliczało go miesięcznie z Urzędem Skarbowym w Kętrzynie. W sezonie 2012/2013 z całej działalności łowieckiej wpłaciło VAT w wysokości 3 391 zł, zaś w sezonie 2013/2014 – 38 252 zł.

Stosowane w działalności łowieckiej stawki VAT były następujące:

- podstawowa (23%) przy organizacji polowań, a od 1 kwietnia 2013 r. także przy sprzedaży trofeów myśliwskich,
- obniżona (5%) na tusze zwierząt, a do dnia 31 marca 2013 r. również na trofea.

Rozliczanie podatku VAT nie było przedmiotem kontroli Urzędu Skarbowego.

(dowód: akta kontroli str. 301-306)

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w obszarze efektów finansowych prowadzenia gospodarki łowieckiej i wywiązywania się Nadleśnictwa z zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa.

6. Nadzór nad działalnością łowiecką w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie.

Opis stanu
faktycznego

6.1. W sezonie 2012/2013 i 2013/2014 dwaj dzierżawcy trzech obwodów łowieckich przedłożyli Nadleśniczemu łącznie sześć rocznych planów (zaopiniowanych przez właściwe organy i instytucje) do zatwierdzenia, z których cztery zostały przedstawione Nadleśniczemu z opóźnieniem. Plany na sezon 2012/2013 dotyczące obwodu nr 232 i 259 zostały zatwierdzone z wyłączeniem pozycji jelenie, z powodu niewłaściwej inwentaryzacji tego gatunku. Odstrzał jeleni w powyższych obwodach został zatwierdzony po wniesieniu w sierpniu 2012 r. korekty do tych planów.

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

NIK zauważa, że roczne plany łowieckie dla obwodów 232 i 259 na sezon 2013/2014 zostały zatwierdzone przez Nadleśniczego bez podania daty tego zatwierdzenia, co uniemożliwiało ustalenie, czy nastąpiło to w wymaganym terminie.

Zgodnie z § 4 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych zatwierdzenie lub odmowa zatwierdzenia planu rocznego następuje w terminie 7 dni od dnia przedłożenia go do zatwierdzenia.

Nadleśniczy podał, że brak dat zatwierdzenia planów łowieckich wynikał z przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 41-76,307-309)

6.2. Ogólna ilość zwierzyny grubej pozyskanej w sezonie 2012/2013 w obwodach dzierżawionych stanowiła 94% wielkości określonych w planach łowieckich. I tak, z planowanej liczby 287 szt. tej zwierzyny, pozyskano 270 szt., w tym 249 w ramach odstrzału, a 21 stanowiły ubytki. Wykonanie w poszczególnych gatunkach zwierząt przedstawiało się następująco:

- jelenie, z planowanych 89 szt. wykonano 88 szt., w tym 77 z odstrzału oraz 11 stanowiły ubytki,
- sarny, odpowiednio 63 szt. oraz 63 szt. (54 z odstrzału i 9 ubytki),
- dziki, 135 szt. oraz 119 szt. (88,1%), w tym 118 z odstrzału i jedna sztuka będąca ubytkiem.

W sezonie 2013/2014 w obwodach dzierżawionych, planowano pozyskanie 301 szt. zwierzyny grubej, a pozyskano 273 szt. (90,7%), w tym w ramach odstrzału 244,

a ubytki wyniosły 29 sztuk. Wykonanie w poszczególnych gatunkach zwierzyny przedstawiało się następująco:

- jelenie, plan – 76 szt., wykonano 82 szt. (64 z odstrzału, zaś 18 stanowiły ubytki),
- sarny, odpowiednio 75 szt. oraz 79 szt. (68 z odstrzału i 11 ubytki),
- dziki, 150 szt. oraz 112 szt. (74,7%), wszystkie w wyniku odstrzału.

Niepełne wykonanie planu w zakresie odstrzału dzików Nadleśniczy tłumaczył niesprzyjającymi warunkami pogodowymi oraz mniejszym niż się spodziewano na etapie inwentaryzacji zwierzyny, przyrostem populacji dzika.

(dowód: akta kontroli str. 216-221,310-312)

Opis stanu faktycznego

6.3. W okresie objętym kontrolą wysokość wpływów do Nadleśnictwa z tytułu opłat za dzierżawę obwodów wyniosła ogółem 13 689 zł, w tym 6 765,15 zł w sezonie 2012/2013 oraz 6 923,85 zł – w sezonie 2013/2014.

W okresie tym nie było natomiast wpływów do Nadleśnictwa od dzierżawców obwodów z tytułu udziału w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną, gdyż nie było podstawy do ich naliczenia (tj. nie wystąpiły przypadki nieusprawiedliwionego niezrealizowania rocznego planu łowieckiego przez dzierżawców).

(dowód: akta kontroli str. 313)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w obszarze nadzoru nad działalnością łowiecką w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie.

7. Funkcjonowanie straży łowieckiej.

Opis stanu faktycznego

Stwierdzono, że 10 pracowników Nadleśnictwa posiadało uprawnienia strażnika łowieckiego, zgodnie z art. 36 upł, w tym dwóch leśniczych łowieckich odpowiedzialnych za przydzielone im obwody wchodzące w skład OHZ. Poza tym, zgodnie z art. 47 ust. 8 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach⁹ uprawnienia Państwowej Straży Łowieckiej posiadało trzech pracowników, tj. Komendant Straży Leśnej oraz dwóch strażników leśnych.

Sprawy związane z kłusownictwem strażnicy łowieccy przekazywali do Straży Leśnej, która podejmowała dalsze czynności i prowadziła w tym zakresie dokumentację. W badanym okresie Straż Leśna przeprowadziła łącznie 29 udokumentowanych kontroli. W trakcie jednej z nich znaleziono cztery wnyki w obwodzie dzierżawionym przez koło myśliwskie.

W sezonie 2012/2013 Straż Leśna skierowała trzy wnioski do prokuratury o kłusownictwo z bronią, z których dwa dotyczyły terenu OHZ, zaś jeden obwodu dzierżawionego przez koło myśliwskie. W dwóch przypadkach prokuratura umorzyła postępowanie, zaś w przypadku kłusownictwa w jednym z obwodów wchodzącego w skład OHZ postępowanie toczy się w dalszym ciągu. Problem kłusownictwa w OHZ, jak podał Komendant Straży Łowieckiej, jest mniejszy niż w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie, z powodu większej penetracji terenu przez pracowników OHZ.

(dowód: akta kontroli str. 314-338)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w zakresie funkcjonowanie straży łowieckiej.

⁹ Dz. U. z 2014, poz.1153 ze zm.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰, wnosi o:

- podjęcie działań zapewniających przestrzeganie w pełni rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i plodach rolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 28 listopada 2014 r.

Kontroler
Henryk Dykty
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
Dyrektor

¹⁰ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm.